

АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВИЙ СТАТУС ДЕРЖСПОЖИВІНСПЕКЦІЇ УКРАЇНИ

В статті з'ясовано адміністративно-правовий статус спеціально уповноваженого центрального органу виконавчої влади у сфері державного контролю за додержанням законодавства про захист прав споживачів. Розглянуто складові частини правового статусу Держспоживінспекції України та проаналізовано їх взаємозв'язок. Узагальнено обов'язки і права Держспоживінспекції України за напрямками діяльності.

Ключові слова: Держспоживінспекція, права споживачів, адміністративно-правовий статус, права, обов'язки.

**Фролков Михайло
Васильович,**

*прокурор відділу
здійснення
процесуального
керівництва у
кримінальних
провадженнях
слідчих слідчого
відділу слідчого
управління
прокуратури
Сумської області,
юрист 1-го класу*

У зв'язку з проведенням адміністративної реформи місце Державного комітету України з питань технічного регулювання та споживчої політики (Держспоживстандарт України) зайняла Держспоживінспекція України. Тому досить актуально та необхідно визначити адміністративно-правовий статус новоствореного органу державної влади.

Питання правового статусу органів державної влади досліджувалося багатьма вченими-правознавцями, зокрема, такими як В. Авер'янов, С. Алексєєв, Д. Бахрах, Ю. Козлов, А. Подоляка, Л. Попов, Р. Халфина та іншими. Визначення адміністративно-правового статусу органів управління у сфері захисту прав споживачів та його юридичне закріплення мають важливе науково-практичне значення, оскільки відсутність чіткої регламентації прав і обов'язків органів та їх посадових осіб призводить до порушення законності та безвідповідальності за прийняті рішення.

Метою статті є з'ясування адміністративно-правового статусу спеціально уповноваженого центрального органу виконавчої влади у сфері державного контролю за додержанням законодавства про захист прав споживачів. Для досягнення поставленої мети планується вирішити такі основні завдання: уточнити поняття «правовий статус»; визначити складові частини правового статусу Держспоживінспекції України та проаналізувати їх взаємозв'язок;

узагальнити обов'язки і права Держспоживінспекції України за напрямками діяльності.

Поняття «правовий статус» має досить широке значення. В перекладі з латинської слово «status» означає «стан, положення». Відповідно, під статусом суб'єкта права розуміють його правовий стан, що характеризується комплексом юридичних прав і обов'язків. В юридичній літературі термін «правовий статус» визначається неоднозначно і нерідко отожденоється з терміном «правове положення» [1, с. 123].

Під правовим статусом органу управління частіше за все розуміють певну сукупність його повноважень юридично-владного характеру, реалізація яких забезпечує виконання покладених на нього завдань [2, с. 318–319; 3, с. 88]. Відносно розподілу суб'єктів адміністративного права – носіїв адміністративно-правового статусу – на види у юридичній літературі також не вироблено єдиного підходу. Погоджуємось з точкою зору Д. Бахраха, який запропонував поділ суб'єктів адміністративного права на індивідуальні й колективні [4, с. 22].

Серед органів виконавчої влади, що забезпечують захист прав споживачів, провідне місце займає Державна інспекція України з питань захисту прав споживачів (Держспоживінспекція України), яка є центральним органом виконавчої влади, діяльність якого спрямовується і координується Кабінетом Міністрів України через Першого віцепрем'єр-міністра України – Міністра економічного розвитку і торгівлі

України. Держспоживінспекція України у своїй діяльності керується Конституцією та законами України, актами Президента України та Кабінету Міністрів України, наказами Міністерства економічного розвитку і торгівлі України, іншими актами законодавства України, а також дорученнями Президента України та Першого віцепрем'єр-міністра України – Міністра економічного розвитку і торгівлі України.

У зв'язку з проведенням адміністративної реформи Держспоживінспекція України зайняла місце Державного комітету України з питань технічного регулювання та споживчої політики (Держспоживстандарт України), правовий статус якого визначався Указом Президента України від 18 березня 2003 р. 25/2003 «Питання Державного комітету України з питань технічного регулювання та споживчої політики» [5], а ще раніше Держспоживстандарт діяв на підставі Указу Президента України від 26 липня 2000 р. № 926 «Про Державний комітет стандартизації, метрології та сертифікації України» [6].

Держспоживінспекція України здійснює свою діяльність на підставі Положення про Державну інспекцію України з питань захисту прав споживачів, затвердженого Указом Президента України від 13 квітня 2011 р. № 465/2011 [7]. Держспоживінспекція України входить до системи органів виконавчої влади і реалізує державну політику у сфері державного контролю за додержанням законодавства про захист прав споживачів. Держспоживінспекція України є спеціально уповноваженим центральним

органом виконавчої влади у сфері державного контролю за додержанням законодавства про захист прав споживачів.

Держспоживінспекція України, відповідно до Указу Президента України від 15 грудня 1999 р. № 1573/99 «Про зміни у структурі центральних органів виконавчої влади» [8], Указу Президента України від 9 грудня 2010 р. № 1085/2010 «Про оптимізацію системи центральних органів виконавчої влади» [9], є центральним органом виконавчої влади зі спеціальним статусом. Головна специфіка центральних органів виконавчої влади зі спеціальним статусом полягає в тому, що вони мають визначені Конституцією та законодавством України особливі завдання і повноваження. Щодо них може встановлюватись спеціальний порядок утворення, реорганізації, ліквідації, підконтрольності, підзвітності, а також призначення і звільнення керівників та розв'язання інших питань [10, с. 82].

На теперішній час Держспоживінспекція України є центральним органом виконавчої влади зі спеціальним статусом, здійснює галузеве регулювання (у галузі економіки). Діяльність Держспоживінспекції України здійснюється на загальнодержавному рівні, а її територіальні органи забезпечують виконання поставлених завдань на регіональному рівні.

До сфери суспільних відносин, регульованих Держспоживінспекцією, відноситься реалізація державної політики у сферах: державного контролю за додержанням законодавства про захист прав споживачів і реклами в цій сфері, державного ринкового

нагляду, державного нагляду за додержанням технічних регламентів, стандартів, норм і правил.

Метою створення Держспоживінспекції України є досягнення кінцевої мети адміністративної реформи, а саме: створення такої системи державного управління, що забезпечить становлення України як високорозвинутої, правової, цивілізованої європейської держави з високим рівнем життя, соціальної стабільності, культури та демократії, дозволить їй стати впливовим чинником у світі та Європі [11].

Для виконання покладених на Держспоживінспекцію завдань вона наділена відповідними функціями. Держспоживінспекція України здійснює загальні, спеціальні та допоміжні функції. Практичне здійснення завдань та функцій Держспоживінспекції покладається на його структурні підрозділи, в тому числі територіальні органи, державні підприємства, державні центри стандартизації, метрології та сертифікації, призначення, сутність та види яких потребують спеціального наукового дослідження.

Юридичний зміст правовідносин складають, насамперед, суб'єктивні права як міра дозволеної поведінки управомоченого з метою задоволення його інтересів та забезпечена юридичними обов'язками інших осіб. Сутність поняття «міра», яке вжите щодо суб'єктивних прав означає, що закріплені за особою юридичні можливості не є безмежними, але чітко визначені за змістом, у цих межах особа може будувати свою поведінку. Надана управомоченому міра дозволеної поведінки забезпечується

державою та досягається, з точки зору права, покладанням юридичних обов'язків на інших осіб. Невиконання цих обов'язків і є підставою для застосування заходів державного примусу, зокрема, юридичної відповідальності [12, с. 66]. Поділяємо усталену позицію, що структуру суб'єктивного права складають: 1) право вимагати, 2) право на позитивні дії, 3) праводомогання [13, с. 290].

Частиною 2 статті 120 Конституції України [14] визначено, що організація, повноваження і порядок діяльності Кабінету Міністрів України, інших центральних та місцевих органів виконавчої влади визначаються Конституцією і законами України. Однак закону, предмет регулювання якого складала б діяльність Держспоживінспекції України поки що не прийнято. Врегульовано, на цей час, законом є діяльність Кабінету Міністрів України, який, згідно ч. 1 ст. 1 Закону України «Про Кабінет Міністрів України» [15], є вищим органом у системі органів виконавчої влади, та місцевих державних адміністрацій, які, згідно ч. 2 ст. 1 Закону України «Про місцеві державні адміністрації» [16], є місцевими органами державної виконавчої влади.

Отже, згідно з частиною 2 статті 120 Конституції України, організація, повноваження і порядок діяльності центральних органів виконавчої влади визначаються законами. Про виключне визначення законами України організації і діяльності органів виконавчої влади встановлено п. 12 ч. 1 ст. 92 Конституції України. Таким чином, підзаконним актом, а не законом усунена прогалина у чинному

законодавстві. Але є необхідним розробка й прийняття Закону України «Про Державну інспекцію України з питань захисту прав споживачів», як того вимагає Конституція України.

Усі обов'язки та права Держспоживінспекції можна умовно поділити на дві групи: загальні (має Держспоживінспекція як центральний орган виконавчої влади) та спеціальні (має тільки Держспоживінспекція).

Таким чином, адміністративно-правовий статус спеціально уповноваженого центрального органу виконавчої влади у сфері державного контролю за додержанням законодавства про захист прав споживачів – це сукупність прав, обов'язків та компетенції, за допомогою яких спеціально уповноважений центральний орган виконавчої влади у сфері державного контролю за додержанням законодавства про захист прав споживачів виконує покладені на нього функції, виправдовує мету свого створення та реалізує завдання, а також порядок його діяльності.

До адміністративно-правового статусу спеціально уповноваженого центрального органу виконавчої влади у сфері державного контролю за додержанням законодавства про захист прав споживачів відносяться: 1) мета, завдання та функції; 2) компетенція; 3) організаційно-структурний блок.

Список використаних джерел:

1. Халфина Р. О. Общее учение о правоотношении / Р. О. Халфина. – М.: Юрид. лит.-ра, 1974. – 351 с.
2. Общая теория права и государства: учебник / под ред. В. В. Лазарева. – 2-е изд., перераб. и доп. – М.: Юрист, 1996. – 472 с.

3. Советское административное право: учебник / под ред. Р. С. Павловского. – К.: Вища школа, 1986. – 416 с.

4. Бахрах Д. Н. Административное право: учебник для вузов / Д. Н. Бахрах. – М.: Изд-во БЕК, 1996. – 368 с.

5. Питання Державного комітету України з питань технічного регулювання та споживчої політики: Указ Президента України від 18 березня 2003 р. № 225/2003 // Офіційний вісник України. – 2003. – № 12. – Ст. 84.

6. Про Державний комітет стандартизації, метрології та сертифікації України: Указ Президента України від 26 липня 2000 р. № 926 // Офіційний вісник України. – 2000. – № 30. – Ст. 49.

7. Про Положення про Державну інспекцію України з питань захисту прав споживачів: Указ Президента України від 13 квітня 2011 р. № 465/2011 // Офіційний вісник України. – 2011. – № 29. – Ст. 1271.

8. Про зміни у структурі центральних органів виконавчої влади: Указ Президента України від 15 грудня 1999 р. // Офіційний вісник України. – 1999. – № 50. – Ст. 11.

9. Про оптимізацію системи центральних органів виконавчої влади: Указ Президента України від 9 грудня 2010 р.

№ 1085/2010 // Урядовий кур'єр. – 14.12.201. – № 234.

10. Державне управління: проблеми адміністративно-правової теорії та практики / За заг. ред. В. Б. Авер'янова. – К.: Факт, 2003. – 384 с.

11. Про заходи щодо впровадження Концепції адміністративної реформи в Україні: Указ Президента України від 22 липня 1998 р. № 810/98 // Офіційний вісник України. – 1999. – № 21. – Ст. 32.

12. Подоляка А. М. Адміністративно-правовий статус Державної автомобільної інспекції МВС України: дис. канд. юрид. наук: 12.00.07 / Подоляка Анатолій Миколайович. – Х., 2004. – 204 с.

13. Алексеев С. С. Общая теория права. В 2 тт. Т. II. / С. С. Алексеев. – М.: Юридическая литература, 1982. – 360 с.

14. Конституція України // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 30. – Ст. 141.

15. Про Кабінет Міністрів України: Закон України від 7 жовтня 2010 р. № 2591-VI // Голос України. – 13.10.2010. – № 191.

16. Про місцеві державні адміністрації: Закон України від 9 квітня 1999 р. № 586-XIV // Голос України. – 12.05.1999.

Фролков М. В. Адміністративно-правовий статус Госпотребинспекции України.

В статті встановлено адміністративно-правовий статус спеціально уповноваженого центрального органу виконавчої влади в сфері державного контролю за дотриманням законодавства о захисті прав споживачів. Розглянуті складові частини правового статусу Госпотребинспекции України та проаналізовані їх взаємозв'язки. Оглянуто обов'язки та права Госпотребинспекции України по напрямкам діяльності.

Ключевые слова: Госпотребинспекция, права потребителей, административно-правовой статус, права, обязанности.

Frolov M. V. Administrative and legal status Stateconsuminspection of Ukraine.

The article found the administrative and legal status of the specially authorized central body of executive power in the sphere of state control over observance of

legislation on consumer protection. Defined the components of the legal status Stateconsuminspection of Ukraine and analyzed their relationship. Summarized responsibilities and rights of Stateconsuminspection of Ukraine for activities.

To the sphere of social relations regulated by Stateconsuminspection of Ukraine belongs the realization of government policy in areas: state control over observance of the legislation on consumer protection and advertising in this area, public market surveillance state supervision of compliance with technical regulations, standards, rules and regulations.

Author concluded that administrative and legal status of the specially authorized central body of executive power in the sphere of state control over observance of the legislation on consumer protection is a set of rights, duties and responsibilities by which specially authorized central body of executive power in the sphere of state control over observance of the legislation on the protection of consumers perform its functions, justifies the purpose of his creation and distributes tasks and the order of activities.

To administrative and legal status of the specially authorized central body of executive power in the sphere of state control over observance of the legislation on consumer protection belongs: 1) the purpose, objectives and functions; 2) competence; 3) organizational and structural unit.

Keywords: Stateconsuminspection, consumer rights, administrative and legal status, rights, obligations.

Стаття надійшла до редакції 22.07.2013